

Perustuslakivaliokunnalle

Perustuslakivaliokunta on pyytänyt minulta lausuntoa sosiaali- ja terveysvaliokunnan laatimasta, hallituksen esitystä 191/2022 vp koskevasta mietintöluonnoksesta. Esitän lausuntonani kunnioittaen seuraavaa.

Perustuslakivaliokunta esitti lausunnossaan 79/2022 vp hallituksen uutta vammaislakia ja siihen liittyviä lainmuutoksia koskevasta hallituksen esityksestä huomautuksia, joista suurin osa edellytti hallituksen ehdotuksen muuttamista, jotta lakiehdotukset voitaisiin käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Valiokunta totesi, että sen edellyttämät muutokset saattavat vaatia mittavaakin säädösvalmistelua, mutta jätti sosiaali- ja terveysvaliokunnan harkittavaksi, voidaanko muutokset kuitenkin valmistella eduskuntakäsittelyssä. Jos sosiaali- ja terveysvaliokunta katsoo, että näin voidaan tehdä, mietintöluonnos oli vielä saatettava perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on kyennyt verraten lyhyessä ajassa mittavaan työhön, jossa on asianmukaisesti pyritty ottamaan huomioon perustuslakivaliokunnan huomautukset. Valiokunta on nähdäkseni tehnyt niin laajoja, perustuslakivaliokunnan edellyttämiä korjauksia kuin on mahdollista ilman, että lainvalmistelu aloitettaisiin uudestaan nollapisteestä ja että aivan ilmeisesti tarpeellinen valmiuslain uudistaminen viivästyisi, todennäköisesti vuosilla. Yleisesti ottaen mietintöluonnos nähdäkseni täyttää ne muutosvaatimukset, joiden toteuttamista perustuslakivaliokunta piti edellytyksenä lain käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä. Niinpä sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa lain soveltamisalan määrittelevästä 2 §:stä poistettavaksi niin sanotun ikääntymisrajauksen,

jonka perustuslakivaliokunta katsoi saattavan ikääntyneinä vammautuneet perustuslain 6 §:ssä vahvistetun yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisesti muita vammaisia epäedullisempaan asemaan. Mietintöluonnoksessa on myös muutettu sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakia koskevaa ehdotusta tavalla, joka takaa hengityshalvauspotilaiden palveluiden säilyvän maksuttomina. Lisäksi vammaispalvelulakia koskevaan ehdotukseen lisättäisiin 29 a §, joka takaisi kotihoidossa oleville potilaille nykyistä asiakasmaksulaissa säädettyä erityiskorvausta vastaavan tuen. Hengityshalvauspotilaiden erityisasema säilyisi siten kuin perustuslakivaliokunta on lausunnossaan edellyttänyt.

Kolmantena säätämisyjärjestystä koskevana huomautuksena perustuslakivaliokunta edellytti, että vammaislakiehdotuksen subjektiivisia oikeuksia koskevien säännösten kirjoitustapaa täsmennetään ja selkeytetään perustuslain 19 ja 80 §n asettamien vaatimusten mukaisesti. Katson, että myös tässä suhteessa mietintöluonnoksessa on pystytty tekemään merkittäviä parannusehdotuksia. Joidenkin palveluiden nimikkeet ovat yhä arvoituksellisia, mutta palveluiden sisältö ja subjektiivisen oikeuden ulottuvuus on mietintöluonnoksessa yleisesti ottaen määritelty niin täsmällisesti kuin on mahdollista, kun säännösten on jätettävä tilaa myös yksilöllisen palvelutarpeen arvioinnille. Yhä voidaan tosin esimerkiksi kysyä, mitä 14 §:ssä tarkoitetaan ”omaa elämää koskevilla *merkittävillä* päätöksillä” tai mitä on *kohtuullinen* tuki esteettömään asumiseen (20 §) tai liikkumiseen (25 §). Lakiin tuskin kuitenkaan on mahdollista sisällyttää täsmällisiä määritelmiä, mutta mietinnössä voitaisiin ehkä pyrkiä esittämään suuntaviivoja, jotka ohjaavat harkintaa (joka on luonteeltaan oikeusharkintaa).

Perustuslakivaliokunnan lasten asemaa koskevat huomautukset eivät olleet säätämisyjärjestykseen vaikuttavia. Nekin on kuitenkin nähdäkseni otettu mietintöluonnoksessa asianmukaisesti huomioon.

Valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin ulkopuolelta en malta olla ilmaisemasta huoltani siitä, että ”haaste”-sana, nykykielen pahimpia eufemismeja, on aloittamassa invaasiotaan lakikieleenkin. Ehdotan vakavasti, että vammaispalvelulakiehdotuksen 16 §:ssä ”haasteet” korvattaisiin ”ongelmilla”. Olen Finlex-tietokannasta tarkistanut, että olisi todella ensimmäistä kertaa kun ”haaste”-sanaa käytettäisiin lakitekstissä

muussa kuin perinteisessä oikeudellisessa merkityksessään, jossa se tarkoittaa kutsua tuomioistuimeen.

Johtopäätöksenäni totean, että lakiehdotukset ovat käsiteltävissä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, mikäli niihin tehdään sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöluonnoksen mukaiset muutokset.

Sysmässä 8. helmikuuta 2023

Kaarlo Tuori